

Nadzorować i blokować – kontrola internetu w Turcji

Zuzanna Krzyżanowska

Tureckie władze postrzegają internet, a zwłaszcza w coraz większym stopniu wykorzystywane przez obywateli media społecznościowe i komunikatory pozwalające na szybką wymianę informacji, przede wszystkim jako zagrożenie – pole walki informacyjnej umożliwiającej zagraniczne interwencje i rozsądnik tradycyjnej struktury społecznej. Dlatego w ostatnich latach, aby kontrolować tę nową sferę, stworzono rozbudowany mechanizm prawny dopuszczający de facto odgórną cenzurę, wspieraną przez upolityczniony wymiar sprawiedliwości.

Najjaskrawszym przykładem jego działania są regularne i nagminne blokady dostępu do treści w sieci. Obejmują one zarówno duże międzynarodowe platformy społecznościowe, jak i pojedyncze artykuły niezależnych dziennikarzy. Do tego typu działań dochodzi najczęściej w warunkach wzmożonej krytyki pod adresem władz. Ostatnio miała miejsce fala blokad będąca próbą wyciszenia antyrządowych protestów po aresztowaniu opozycyjnego burmistrza Stambułu Ekrema İmamoğlu. Zarysowujące się w obliczu tych wydarzeń zaostrzenie autorytarnego kursu uprawdopodobnia kolejne restrykcje wymierzone w wolność słowa w internecie. Wzmagająca się kontrola nad przepływem informacji skutkuje również powstaniem oddolnych strategii obchodzenia cenzury.

W kierunku społeczeństwa cyfrowego

Korzystanie z sieci to w Turcji zjawisko masowe – dotyczy niemalże całego przekroju populacji. Według danych Tureckiego Urzędu Statystycznego (TÜİK) w 2024 r. regularnie użytkowało ją aż 88,8% obywateli w wieku od 16 do 74 lat¹. Skokowy wzrost liczby internautów dokonał się w ciągu ostatnich dwóch dekad – dla porównania w 2014 r. odsetek ten wynosił 53,8%, a w 2004 r. – zaledwie 18,8%².

Internet najczęściej wykorzystuje się do komunikacji. Zgodnie z raportem *Digital Turkey: 2025*, przygotowanym przez agencje marketingowe We Are Social i Meltwater w styczniu 2025 r., prawie 67% Turków używa mediów społecznościowych, a średni czas spędzany codziennie w sieci to ponad siedem godzin. W 2024 r. najpopularniejszymi platformami internetowymi w kraju były: Instagram

¹ *Survey on Information and Communication Technology (ICT) Usage in Households and by Individuals, 2024*, TÜİK, 27.08.2024, data.tuik.gov.tr.

² *Information and Communication Technology (ICT) Usage Survey on Households and Individuals, 2014*, TÜİK, 22.08.2014, data.tuik.gov.tr.

(regularnie korzysta z niego 92,2% internautów), WhatsApp (90,6%), Facebook (71,1%) i X (60,5%)³. Sieć jest także źródłem informacji o świecie. Według Reuters Institute for the Study of Journalism w 2024 r. 70% Turków pozyskiwało je przez internet, w tym social media. Media tradycyjne – choć wciąż relatywnie silne – znajdują się w odwrocie. Telewizję za główne źródło informacji uznaje 56% badanych, a prasę drukowaną – jedynie 19% (w 2015 r. było to odpowiednio 75% i 50%). Wiadomości online konsumuje się najczęściej przy pomocy smartfonów (83%)⁴. Coraz większą popularność zyskują też internetowe zakupy, z których korzysta ponad połowa (51,7%) ankietowanych przez TÜİK. Do najczęstszych produktów i usług zamawianych tą drogą należały odzież, obuwie, dostawy jedzenia i zakupy żywności⁵.

Turcja ma niemałe osiągnięcia w dziedzinie cyfryzacji usług publicznych. Zgodnie z raportem Komisji Europejskiej *eGovernment Benchmark 2024* e-administracja

” Rosnącemu zainteresowaniu innowacjami towarzyszą duże nakłady na elektromobilność oraz rodzimy przemysł obronny i kosmiczny czy posunięcia propagujące osiągnięcia Ankary w tej sferze.

znajduje się tam na poziomie wyższym niż w UE – Turcja uzyskała w nim 83 punkty, podczas gdy średnia dla państw członkowskich wyniosła 76 punktów. Aż 99% usług administracji państwowej jest dostępnych przez internet⁶. Niemała w tym rola rządowego portalu *e-Devlet Kapısı* (turkiye.gov.tr), pozwalającego na załatwienie licznych spraw urzędowych za pomocą cyfrowej weryfikacji tożsamości. W 2024 r. znalazł się on na szóstym miejscu wśród najpopularniejszych stron internetowych, a jego odpowiednik na urządzenia mobilne został najczęściej pobieraną aplikacją⁷.

Mentalna mapa internetu

Rządzący Turcją lubią przedstawiać nowoczesne technologie jako podstawę rozwoju gospodarczego i społecznego państwa. Rosnącemu zainteresowaniu innowacjami towarzyszą duże nakłady na elektromobilność oraz rodzimy przemysł obronny i kosmiczny czy posunięcia propagujące osiągnięcia Ankary w tej sferze. W tej narracji kluczowe miejsce zaczynają zajmować szeroko pojmowane bezpieczeństwo oraz suwerenność, również technologiczna. Media społecznościowe są postrzegane przez władze jako zagrożenie dla tych wartości. Platformy internetowe podaje się jako przykład technologicznego uzależnienia od Zachodu, narzędzie rozprzestrzeniania „imperialistycznej” narracji i obcych norm społecznych oraz instrument ingerencji w sprawy wewnętrzne państwa⁸. Rosnąca konsumpcja treści z platform streamingowych jest natomiast rzekomo przyczyną niekorzystnych z punktu widzenia rządzącej Partii Sprawiedliwości i Rozwoju (AKP) przemian obyczajowych – pogłębiającej się atomizacji społeczeństwa i spadku liczby urodzeń⁹. Inne wskazywane niebezpieczeństwa to cyberprzestępczość, hazard, a wreszcie – uzależnienie od social mediów¹⁰. Od pewnego czasu wśród priorytetów Ankary znalazła się także walka z dezinformacją i manipulacją.

Pomimo ambiwalentnego stosunku do mediów społecznościowych władze nigdy nie przedstawiały konkretnych planów odłączenia Turcji od ogólnoswiatowej sieci i stworzenia ściśle nadzorowanego

³ S. Kemp, *Digital 2025: Turkey*, DataReportal, 3.03.2025, datareportal.com, s. 89.

⁴ N. Newman et al., *Reuters Institute Digital News Report 2024*, Reuters Institute for the Study of Journalism, s. 110–111.

⁵ *Survey on Information and Communication Technology (ICT) Usage...*, op. cit.

⁶ *EGovernment Benchmark 2024 – Factsheets*, Komisja Europejska, czerwiec 2024, digital-strategy.ec.europa.eu, s. 74–75.

⁷ S. Kemp, *Digital 2025: Turkey*, op. cit., s. 44–45, 47.

⁸ İletişim Başkanı Altun: Sosyal medya şirketlerinin yeni medya düzeni, dijital faşizm üreten bir algoritma diktatörlüğüdür, T.C. İletişim Başkanlığı, 20.01.2023, iletisim.gov.tr.

⁹ Szerzej zob. Z. Krzyżanowska, *Rok Rodziny – tureckie nadzieje na rozwiązanie problemów demograficznych*, OSW, 23.01.2025, osw.waw.pl.

¹⁰ M. Yıldızalp, *İletişim Başkanlığının “21. Yüzyılda Türkiye’nin Bağımlılıklarla Mücadele Seferberliği” kitabı yayımlandı*, Anadolu Ajansı, 25.03.2025, aa.com.tr.

internetu na wzór Chin. W ostatnich latach ludzie z otoczenia prezydenta Recep Tayyipa Erdoğan'a podkreślali potrzebę rozwinięcia konkurencyjnych „narodowych” platform tego typu¹¹, lecz nic nie wskazuje na możliwość osiągnięcia powodzenia w tym obszarze. Istniejące rodzime witryny społecznościowe nie są w stanie dorównać popularnością zagranicznym gigantom technologicznym. Jedyny wyjątek stanowi Ekşi Sözlük – forum tekstowe utworzone na podobieństwo słownika, do którego użytkownicy dodają kolejne hasła, a następnie je rozszerzają. To 17. najczęściej odwiedzana strona w tureckim internecie¹². Pozostałe miejscowe social media mogą liczyć wyłącznie na marginalny udział w rynku¹³.

Jednocześnie sieć jest instrumentem w rękach władz, które bynajmniej nie stronią od prowadzenia w niej kampanii wyborczych. Znane są przy tym przypadki generowania sztucznego zaangażowania poprzez farmy trolli i boty rozprzestrzeniające prorządową narrację i najprawdopodobniej powiązane z młodzieżówką AKP¹⁴.

Warto też wspomnieć o Prezydenckim Centrum Komunikacji (CİMER), przedstawianym jako instytucja do utrzymywania kon-

” Z Turcji regularnie napływają doniesienia o wprowadzanych tam obostrzeniach w obszarze wolności wypowiedzi w internecie.

taktu z obywatelami mająca wzmacniać ich udział w rządzeniu państwem. Pozwala ona mieszkańcom przysyłać do decydentów prośby i zażalenia. Zgłoszenia przyjmuje się m.in. za pośrednictwem strony internetowej i aplikacji mobilnej. Każdy Turek może złożyć jedno podanie dziennie. W 2024 r. CİMER otrzymał ponad 4,5 mln zgłoszeń o różnorodnej tematyce. Zarazem platforma ta może służyć rządzącym do budowania systemu wzajemnej inwigilacji. Istnieje także polityczny aspekt jej funkcjonowania – unieważnienie dyplomu opozycyjnego burmistrza İmamoğlu, które zapoczątkowało ciąg zdarzeń prowadzących do jego aresztowania, było skutkiem dochodzenia wszczętego na podstawie skargi wniesionej właśnie do Centrum¹⁵.

Wolność wypowiedzi w granicach prawa

Ankara skupia się więc na rozwiązaniach mających ułatwić jej ściślejszą kontrolę nad działającymi w kraju platformami. Z Turcji regularnie napływają doniesienia o wprowadzanych tam obostrzeniach w obszarze wolności wypowiedzi w internecie. Do ostatniej fali ograniczania dostępu do wybranych stron i mediów społecznościowych doszło pod koniec marca 2025 r. w trakcie wspomnianych protestów antyrządowych wywołanych aresztowaniem burmistrza İmamoğlu (szerzej zob. niżej).

Na podjęcie takich działań pozwalają obowiązujące regulacje prawne. Przepisy Ustawy o treściach publikowanych w internecie z 2007 r., potem wielokrotnie nowelizowanej, dopuszczają blokowanie dostępu do określonych treści lub wezwanie dostawcy hostingu do ich usunięcia. Zgodnie z dokumentem taki krok może być następstwem: naruszenia dóbr osobistych, doprowadzenia do zagrożenia dla życia i zdrowia, wykorzystywania seksualnego dzieci, siania zgorznienia, promowania narkotyków, hazardu lub prostytucji, znieważenia Mustafy Kemala Atatürka (założyciela Republiki Turcji) albo spowodowania innego zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego. Istnieje możliwość kasowania dostępu nawet do

¹¹ İletişim Başkanı Altun: “Yerli ve millî sosyal medya platformları üretmemiz gerekiyor”, T.C. İletişim Başkanlığı, 5.08.2024, iletisim.gov.tr.

¹² S. Kemp, *Digital 2025: Turkey*, op. cit., s. 44.

¹³ Türkiye’de Geliştirilen Yerli Sosyal Medya Girişimleri, Dijital Ajanslar, 20.09.2024, dijitalajanslar.com.

¹⁴ S. Grossman et al., *Political Retweet Rings and Compromised Accounts: A Twitter Influence Operation Linked to the Youth Wing of Turkey’s Ruling Party*, The Stanford Internet Observatory, 11.06.2020, cyber.fsi.stanford.edu.

¹⁵ Ç. Özer, *Transparency or surveillance? Citizen reporting tool operates in legal gray zone*, Turkey Recap, 18.03.2025, turkeyrecap.com.

pojedynczych artykułów lub postów w social mediach. Ponadto przepisy wymuszają na zagranicznych platformach społecznościowych odwiedzanych przez ponad milion osób dziennie posiadanie przedstawiciela prawnego oraz przechowywanie danych użytkowników na serwerach w Turcji. Podmioty te mają też obowiązek usuwać wskazane przez sąd treści w ciągu czterech godzin od otrzymania nakazu oraz przedstawiać półroczne raporty na temat moderacji, algorytmów i polityki reklamowej. Niedostosowanie się do regulacji grozi ograniczeniem przepustowości i zakazem umieszczania reklam¹⁶. Nowelizacja z 2020 r. obejmowała także prawo do usuwania i blokowania treści bez wyroku sądowego, lecz w 2024 r. została ona uchylona przez Sąd Konstytucyjny¹⁷.

Wniosek do sądu o zablokowanie lub usunięcie treści mogą złożyć: osoba fizyczna lub prawna, której dobra zostały naruszone, minister-

” Kontrola nad mediami społecznościowymi oraz towarzyszące jej rozwiązania prawne wpisują się we wzmagający się autorytaryzm.

stwo, prezydent albo inny upoważniony organ. W określonych ustawą szczególnych przypadkach (np. zagrożenia bezpieczeństwa publicznego) blokadę da się nałożyć natychmiastowo, decyzją Urzędu ds. Informacji i Technologii Informatycznych (BTK) – głównego organu wykonawczego aktualnych przepisów w sprawie kontroli nad treściami w internecie, autora większości zgłoszeń¹⁸. Szerokimi kompetencjami w tej dziedzinie dysponują również Wyższa Rada Radia i Telewizji (RTÜK) oraz ok. 30 innych podmiotów – niektóre resorty (m.in. handlu, zdrowia i kultury), regulatorzy (np. rynków kapitałowych, gier losowych), Najwyższa Rada Wyborcza (YSK), Urząd ds. Religii (Diyanet) czy federacje sportowe¹⁹.

Ramy prawne, w których funkcjonuje krajowa przestrzeń informacyjna, wytycza także „ustawa o dezinformacji”, przyjęta w 2022 r.²⁰ Jej najbardziej restrykcyjny artykuł ustanawia karę od roku do trzech lat pozbawienia wolności za publiczne i świadome „rozpowszechnianie fałszywych informacji na temat bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego Turcji, porządku publicznego i dobrobytu państwa”. W ciągu dwóch lat od wejścia w życie dokumentu wszczęto ok. 1500 postępowań, w tym 66 przeciwko dziennikarzom. Środowisko prasowe skrytykowało go za niejasne sformułowania, stwarzające szerokie pole do interpretacji²¹.

Ponadto od 2022 r. przy prezydenckim Urzędzie ds. Komunikacji funkcjonuje Centrum Zwalczania Dezinformacji, de facto wykorzystywane jako narzędzie propagandowe rządu – „weryfikuje” ono przede wszystkim wypowiedzi polityków opozycji i wiadomości prezentowane przez nieprzychylnie władzy media.

Blokuj i rządź!

Kontrola nad mediami społecznościowymi oraz towarzyszące jej rozwiązania prawne wpisują się we wzmagający się autorytaryzm. Nowe technologie, obywatelom ułatwiające wymianę informacji, rządzącym dają kolejne narzędzia nadzoru. W kraju takie działania najczęściej tłumaczy się potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa i porządku społecznego oraz zagrożeniem interwencjami z zewnątrz.

¹⁶ Kanun No. 5651: İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Vebü Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, mevzuat.gov.tr.

¹⁷ Basın duyurusu: İnternet Ortamındaki Yayınlarla ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Düzenlemeler İçeren Kanun'da Değişiklikler Öngören Bazı Kuralların İptali, T.C. Anayasa Mahkemesi, 10.01.2024, anayasa.gov.tr.

¹⁸ Submission to the 142nd Session of the UN Human Rights Committee for Consideration of the State Report of Türkiye, İfade Özgürlüğü Derneği, 2023, ifade.org.tr, s. 4.

¹⁹ M.B. Kaya, Türkiye'de İnternete Kim, Neden ve Nasıl Müdahale Ediyor?, Mehmet Bedii Kaya, 25.08.2024, mbkaya.com.

²⁰ Kanun No. 7418: Basın kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun, 13.10.2022, Resmî Gazete, resmi-gazete.gov.tr.

²¹ D. Tekin, 'Sansür yasası' nedeniyle iki yılda 4590 kişi hakkında soruşturma açıldı, 33 kişi tutuklandı, MLSA Turkey, 20.11.2024, mlsatrkey.com.

Freedom House ocenia, że Turcja to państwo „nie wolne” pod względem zarówno swobód obywatelskich, jak i wolności wypowiedzi w internecie. W raporcie *Freedom on the Net 2024* uplasowała się ona na 56. miejscu na 72 badane kraje. Organizacja zwraca uwagę na liczne nadużycia – nadmierne blokowanie stron internetowych i odgórne nakazy zamykania dostępu do niektórych treści, np. artykułów opisujących korupcję w bezpośrednim otoczeniu prezydenta²². Wykonywanie obowiązujących przepisów odbywa się w sposób nietransparentny – odpowiednie organy nie publikują danych na ten temat, a podstawa prawna nałożenia blokady często nie trafia do publicznej wiadomości.

W Turcji trwale lub tymczasowo uniemożliwiono dostęp do tysięcy stron i portali. Jak stwierdziło pozarządowe Stowarzyszenie Wol-

” Istniejące mechanizmy kontroli nad internetem unaoczniają się w momentach kryzysów politycznych i nasilonej krytyki pod adresem rządu.

ności Wypowiedzi (İFÖD), tylko w 2023 r. spotkało to rekordowe 950 tys. domen, 260 tys. adresów URL i ok. 67 tys. tweetów²³. Blokadom podlegają zarówno pojedyncze posty aktywistów, jak i giganci technologiczni. W 2017 r. szerokim echem odbiła się całkowita blokada Wikipedii. Jako przyczynę Ankara podała „kampanię oszczerstw” – Wikipedia nie chciała zgodzić się na usunięcie treści dotyczących zaangażowania Turcji w wojnę domową w Syrii, w tym jej domniemanego wsparcia dla Państwa Islamskiego²⁴. Wikipedia stała się ponownie dostępna w 2020 r. na mocy wyroku Sądu Konstytucyjnego. Innym głośnym wydarzeniem było zablokowanie dostępu do Twittera w lutym 2023 r. Kilka godzin po tragicznym trzęsieniu ziemi na południowym wschodzie kraju platforma została wyłączona na całym jego terytorium. Decyzję usprawiedliwiano „walką z dezinformacją”, lecz w praktyce posunięcie to utrudniło wymianę informacji o zaginionych²⁵.

W sierpniu 2024 r. na dziewięć dni wyłączono dostęp do Instagrama. Władze jako przyczynę podały jego wcześniejszą moderację nakierowaną na usuwanie wpisów z kondolencjami po śmiertelnym zamachu na Ismaila Haniję – przywódcę politycznego skrzydła Hamasu. Dostęp przywrócono dopiero gdy Meta, właściciel serwisu, zgodziła się na bliżej niesprecyzowane i nieprzekazane opinii publicznej ustępstwa²⁶. W tym samym roku, powołując się na ochronę dzieci przed demoralizacją, blokadę nałożono na platformę gamingową Roblox, portal dla pisarzy amatorów Wattpad²⁷ oraz platformę do anonimowej komunikacji Discord²⁸.

Restrykcje obejmują również media. Strony zagranicznych nadawców Voice of America i Deutsche Welle nie działają w Turcji od 2022 r. Zablokowano je na wniosek RTÜK w konsekwencji niewypełnienia prawnego wymogu posiadania licencji nadawczej. Stacje odmówiły ubiegania się o nią z powodu obaw o ingerencję w treść publikowanych wiadomości²⁹.

Casus protestów w obronie imamoğlu

Istniejące mechanizmy kontroli nad internetem unaoczniają się w momentach kryzysów politycznych i nasilonej krytyki pod adresem rządu. W dniach po aresztowaniu burmistrza Stambułu 19 marca

²² *Freedom on the Net 2024: Turkey*, Freedom House, freedomhouse.org.

²³ Y. Akdeniz et al., *EngelliWeb 2023, Türkiye’de Adaletsizliğin Sembolü: Sulh Ceza Hakimlikleri ve İnternet Sansürleri*, ifade Özgürlüğü Derneği, wrzesień 2024, ifade.org.tr, s. 2.

²⁴ A.S. Akçay, *Turkey: Wikipedia blocked for disregarding the law*, Anadolu Ajansı, 29.04.2017, aa.com.tr.

²⁵ *Freedom on the Net 2024: Turkey*, *op. cit.*

²⁶ *Turkey restores access to Instagram after 9-day block*, Reuters, 10.08.2024, reuters.com.

²⁷ *Yet again Turkey bans access to a website, this time to story-sharing platform Wattpad*, Duvar English, 17.07.2024, duvar-english.com.

²⁸ *Turkey blocks Discord messaging platform*, Deutsche Welle, 10.09.2024, dw.com.

²⁹ *Turkey blocks access to Deutsche Welle, Voice of America for not getting licenses – official*, Reuters, 30.06.2022, reuters.com.

2025 r., które wywołało wybuch niepokojów społecznych³⁰, İFÖD donosiło o zdecydowanym ograniczeniu przepustowości łączny dla komunikatorów i mediów społecznościowych, m.in. YouTube’a, TikToka i Telegramu³¹. Meta miała zostać ukarana „znaczną” karą pieniężną za niewykonanie nakazu blokady kont relacjonujących przebieg manifestacji³². Uniemożliwiono też dostęp do stron i aplikacji mobilnych dostarczających informacje o organizowanym przez opozycję bojkocie konsumenckim³³.

Szczególnie widoczna cenzura objęła X (dawniej Twitter). Pod pretekstem „ochrony bezpieczeństwa narodowego i porządku publicznego” zablokowano bliżej

nieokreśloną liczbę kont, z których spora część należała do dziennikarzy, aktywistów oraz organizacji studenckich i informowała o protestach³⁴. Sam portal doniósł, że w tej sprawie władze zażądały od niego zamknięcia dostępu z terytorium Turcji do ponad 700 kont³⁵. Tak szeroko zakrojona kampania wywołała sprzeciw platformy, dotychczas podatnej na sugestie organów państwa. X oznajmił, że zaskarżył decyzję BTK do Sądu Konstytucyjnego³⁶ (jak dotąd bez odpowiedzi). 24 kwietnia na podstawie wyroku sądu platforma zablokowała dostęp do konta İmamoğlu. Sąd znów powoływał się na ochronę bezpieczeństwa narodowego i porządku publicznego³⁷. 8 maja to samo spotkało anglojęzyczny profil burmistrza. Platforma dostosowała się do obu wyroków, lecz ponownie zapowiedziała odwołanie się od decyzji³⁸.

Restrykcje po aresztowaniu İmamoğlu skutkowały masowym skokiem popularności alternatywnego względem X serwisu Bluesky. Wraz ze wzrostem liczby tureckich użytkowników on także stał się obiektem cenzury. 20 maja 2025 r. İFÖD podało do wiadomości, że decyzją sądu zablokowano dostęp do 63 tamtejszych kont ze względu na ochronę bezpieczeństwa narodowego i porządku publicznego³⁹.

Perspektywy: gotowanie żaby

Represyjna polityka wymierzona w treści zamieszczane w sieci wywołuje oczywiście reakcje nadawców i użytkowników. Właściciele niedostępnych stron starają się obejść blokady poprzez tworzenie alternatywnych adresów URL. Wśród tureckich internautów popularyzuje się użycie wirtualnych sieci prywatnych (*virtual private network*, VPN), umożliwiających ich ominięcie. W ostatnim czasie cenzura nie spotyka się z silnym oddźwiękiem ze strony obywateli. Niedawna fala protestów dotyczyła raczej ogólnej sytuacji w państwie i jego dedemokratyzacji, której jeden z elementów stanowią właśnie represje uderzające w wolność słowa.

Nadzór nad internetem zmienia jednak krajowy krajobraz medialny. Tamtejsze redakcje coraz częściej przechodzą na model finansowania społecznościowego (*croudfunding*). Tradycyjne dziennikarstwo wypierają newslettery, trafiające bezpośrednio do skrzynki adresata – taką metodę stosuje choćby opozycyjny portal Medyascope czy dziennikarz Murat Yetkin. Na popularności zyskują również

³⁰ Więcej na ten temat zob. Z. Krzyżanowska, *Turcja: fala protestów po aresztowaniu burmistrza Stambułu*, OSW, 24.03.2025, osw.waw.pl.

³¹ *Bant genişliği daraltılan platformlar*, İfade Özgürlüğü Derneği, 20.03.2025, ifade.org.tr.

³² E. Gkritsi, *Meta faces ‘substantial’ fine for not complying with Turkey’s gag orders*, Politico, 1.04.2025, politico.eu.

³³ *Boykot siteleri erişime engellendi*, İfade Özgürlüğü Derneği, 27.03.2025, ifade.org.tr.

³⁴ *Sokak eylemleriyle ilgili bilgi ve içerik paylaşılan X hesapları erişime engellendi*, İfade Özgürlüğü Derneği, 22.03.2025, ifade.org.tr.

³⁵ *Wpis Global Government Affairs*, 23.03.2025, x.com.

³⁶ *Wpis Global Government Affairs*, 26.03.2025, x.com.

³⁷ *Ekrem İmamoğlu’nun X hesabı erişime engellendi*, İfade Özgürlüğü Derneği, 24.04.2025, ifade.org.tr.

³⁸ *Wpis Global Government Affairs*, 8.05.2025, x.com.

³⁹ *Bluesky, birçok hesabı Türkiye’den görünmez kıldı*, İfade Özgürlüğü Derneği, 20.04.2025, ifade.org.tr.

zamknięte kanały informacyjne na komunikatorach (takowy posiada np. tureckojęzyczny oddział BBC), paradoksalnie dodatkowo rozszerzające pole do dezinformacji i manipulacji.

W najbliższej przyszłości narzędziem domykania kontroli nad internetem może się stać powołany przy prezydencie Urząd ds. Cyberbezpieczeństwa. Przyjęta w marcu 2025 r. ustawa o cyberbezpieczeństwie daje mu szeroki dostęp do danych z systemów teleinformatycznych oraz przewiduje karę od dwóch do pięciu lat pozbawienia wolności za rozprzestrzenianie fałszywych przekazów o wyciekach danych. Powołuje też Radę ds. Cyberbezpieczeństwa, mającą odpowiadać za kształtowanie tego wymiaru polityki. W skład organu wchodzi m.in. prezydent, minister obrony narodowej i szef agencji wywiadu. Nowe prawo mocno skrytykowały opozycja i organizacje pozarządowe – ich zdaniem zagraża ono wolności prasy i prywatności użytkowników internetu. Opozycyjna Republikańska Partia Ludowa (CHP) złożyła do Sądu Konstytucyjnego wniosek o jego uchylenie.

Zaniepokojenie opozycji i przedstawicieli trzeciego sektora wywołuje także projekt tzw. ustawy o agentach wpływu, nad którym kilkakrotnie debatowano w parlamencie, lecz nie poddano go pod głosowanie. Wdrożenie tej regulacji mogłoby przynieść dalsze ograniczenia swobody wypowiedzi i jeszcze bardziej nasilić autocenzurę wśród dziennikarzy. Ze względu na przeświadczenie o daleko posuniętym upolitycznieniu wymiaru sprawiedliwości obawy wzbudził przepis mówiący o karze pozbawienia wolności od trzech do siedmiu lat za „przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu państwa lub jego wewnętrznym i zagranicznym interesom politycznym zgodnie ze strategicznymi interesami lub instrukcjami obcego państwa lub organizacji”⁴⁰. Jeśli Ankara zdecyduje się na zaostrzenie autorytarnego kursu, to niewykluczone, że podobny akt prawny zostanie przyjęty w najbliższej przyszłości.

⁴⁰ D. Akdeniz Belovacıkı, D. Kuru, *Türkiye’de son dört yılda yasal düzenlemeler çerçevesinde insan hakları*, Bianet, 5.02.2025, bianet.org.